

บทที่

1

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชนเขตสายไหม

A Model for the Agro-tourism by the Community
Participation of Sai-Mai District

วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ

Wilailak Ratanapeantamma

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของ ชุมชนเขตสายไหม¹

A Model for the Agro-tourism by the Community Participation of Sai-Mai District

วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ²

Wilailak Ratanapeantamma

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการ ความพร้อม ปัจจัยและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมทั้งศึกษาแนวทางการบริหารจัดการ และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม เป็นการวิจัยฐานชุมชนหรือการวิจัยท้องถิ่น (Community Based Research หรือ CBR) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในพื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนำร่องของเขตสายไหมจำนวน 8 แห่ง ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้การแปรรูปขยะอินทรีย์ สวนผักไร่ดินทรืธรศ ฟาร์มเห็ดพันธุ์รัช นาข้าวศักดิ์ชัย โรงเรียนเกษตรทฤษฎีใหม่ สวนเกษตรพอเพียงจำเป๊ะ วิถีเกษตรลุงหง่า-ป่าลัดดา และเกษตรชานกรุงจตุโชติ กลุ่มเป้าหมายคือเจ้าของพื้นที่และผู้แทนจากสำนักงานเขตสายไหมเข้าร่วมเป็นทีมวิจัย ผลการวิจัยพบว่าเจ้าของพื้นที่ทั้ง 8 แห่งมีความต้องการที่จะพัฒนาเป็นแหล่ง

¹บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง โครงการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยเกริก

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก 3 ซอยรามอินทรา 1 แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220
โทรฯ : 089-922-2786 e mail : toytatoo@hotmail.com

ท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้แต่ความพร้อมของพื้นที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับลักษณะของพื้นที่ ลักษณะอาชีพ เอกลักษณะ ความชำนาญของแต่ละแห่ง ปัจจัยและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวคือการบริหารจัดการ การประสานงาน การประชาสัมพันธ์ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การปรับปรุงพื้นที่ให้สะดวก สะอาด ปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว การให้ความรู้ การมีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรตลอดฤดูกาล ความแตกต่างของประเภทนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจ ดังนั้นแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระยะเริ่มต้นสำนักงานเขตสายไหมจะเป็นศูนย์กลางหลักในการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆโดยกำหนดแนวทางการบริหารกลุ่มพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเยี่ยมชมพื้นที่ราชการและกลุ่มเยี่ยมชมพื้นที่เอกชนกับส่วนบุคคล โดยมีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เขตสายไหมออกมาในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรใน 1 วันที่แตกต่างกันใน 3 โปรแกรม เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยว ผู้สนใจสามารถเลือกได้ตามความต้องการที่แตกต่างกันไป

คำสำคัญ : รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร; การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The objectives of this research were to 1) analyze needs, readiness, factors and limitations for developing the agro-tourism in the community, and 2) analyze the managing approach and the model for the agro-tourism by the community participation of Sai-Mai District. This research was a community-based research (CBR). The research design integrated quantitative and qualitative approaches conducted in Sai-Mai District areas where the eight pilot projects of the agro-tourism in Sai-Mai District were developed. These projects were as follows: 1) Organic Waste Management Learning Center; 2) Tree-Tat's Hydroponic Farm; 3) Phanthat's Mushroom Farm; 4) Sakchai's Paddy Fields; 5) School of New Theory in Agriculture; 6) Cha Pae (Sgt. Pae) 's Sufficient Agro-Farming; 7) Lung Nga – Pa Ladda (Uncle Nga – Aunt Ladda) 's Agricultural Way; and 8) Chatuchot Suburban Agriculture. The target groups were

the land owners and the representatives from Sai-Mai District Office who participated in the projects as the research participants.

The results revealed that the eight land owners wanted to develop their plots of land as the tourist attractions and the tourist learning center. However, there were some differences in terms of readiness depending on the condition of the land, occupation; identity; expertise of the land owners. In terms of factors and limitations for the tourism development of Sai-Mai District, the results included management; cooperation; public relations; improving infrastructure for better convenience, cleanliness, and safety for tourists; provision for learning management; having the agricultural yields throughout the season; and different types of tourists and their interests. In terms of the managing approach for the first phase of the agro-tourism, it was that Sai-Mai District Office should be the main center for the public relations through various media channels. The researcher set the managing approach for the agro-tourism by the community participation of Sai-Mai District into two groups. These were the public land visiting group, and the private and individual land visiting group. The model for the agro-tourism by the community participation of Sai-Mai District was for a variety of three programs of one-day excursion for the tourists to choose according to their preference.

Keywords : Model for the Agro-tourism; Community Participation

บทนำ

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564)ได้กำหนดวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579 ว่า “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” (แผน

พัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2561) โดยในยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ซึ่งมีการดำเนินงานตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับชุมชนและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวสนับสนุนให้ภาคประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศในบริบทที่เหมาะสม โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถดำเนินการให้ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ดังกล่าวโดยเป็นการท่องเที่ยวที่คิดค้นนำเอาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี การประกอบอาชีพของเกษตรกรและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาผสมผสาน ด้วยระบบการบริหารจัดการทรัพยากรที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนจัดกิจกรรม จัดรูปแบบทางการท่องเที่ยว อันก่อให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายองค์ความรู้ของเกษตรกรที่นำไปสู่การถ่ายทอดภูมิปัญญาและเทคโนโลยีการเกษตรเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจ และอยากเดินทางไปเที่ยว เพื่อกระจายรายได้ สู่ท้องถิ่นโดยเพิ่มคุณค่าและคุณภาพ (Value Added) ในแต่ละกิจกรรม เสริมเสน่ห์ทางการท่องเที่ยวให้เป็นกิจกรรมที่ยั่งยืน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวบ้าน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี เกิดประโยชน์ในการสร้างรายได้แก่ชุมชนและเกษตรกรควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งนับว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยในการฟื้นฟูทรัพยากรการเกษตรและการจัดสรรผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาที่การเกษตรยังเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชนบท (Akpinar et al., 2005) นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตการเกษตรที่จะนำมาสู่ความยั่งยืนทั้งมิติเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และเพิ่มพูนประสบการณ์ เกิดความเพลิดเพลินและได้ศึกษาหาความรู้ทั้งในเชิงวิชาการและประสบการณ์ใหม่ ๆ อันเกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น การศึกษา วัฒนธรรมการเกษตร วิถีชีวิตของชุมชนการเกษตร การเรียนรู้ขั้นตอนการเกษตร การสาธิตการประกอบอาชีพทางการเกษตร มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม มีการฝึกอบรม

ให้ความรู้ทางการเกษตรและภูมิปัญญาชาวบ้าน การชื่นชมความงามในแหล่งเกษตรกรรม รวมไปถึงการซื้อขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ทั้งหมดนี้นักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้และความเข้าใจ บนพื้นฐานความรับผิดชอบและความมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น

เขตสายไหมเป็นพื้นที่บริเวณชานเมืองเขตชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร ลักษณะพื้นที่ยังเป็นกิ่งเมืองกิ่งชนบท ประชาชนดั้งเดิมประกอบอาชีพเกษตรกรรม หลังจากถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่สำหรับที่อยู่อาศัยทำให้พื้นที่เขตสายไหมมีความเจริญเติบโตความเป็นเมืองได้คืบคลานเข้ามาอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการคมนาคมส่งผลให้สภาพพื้นที่ในแบบดั้งเดิม ที่เป็นสังคมเกษตรกรรมเริ่มเลือนหายไปเกิดเป็นชุมชนหมู่บ้านจัดสรรมากขึ้นและพื้นที่สีเขียวลดลงอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2558 สำนักงานเขตสายไหมมีความต้องการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้เชิงเกษตรโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่ออนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมให้คงอยู่และสร้างแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรเพื่ออนุรักษ์วิถี ชีวิตดั้งเดิมของคนไทยและสร้างเป็นแหล่งให้ความรู้ให้แก่ประชาชน ในพื้นที่ยังคงมีสถานที่ทำการเกษตรที่สวยงาม มีความพร้อมที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ ดังนั้นหากชุมชนเขตสายไหมสามารถตั้งศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมาพัฒนาในด้านต่างๆ โดยการใช้ประโยชน์จากทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมนิยมและประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน เพื่อแก้ปัญหา สร้างรายได้ และพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว ย่อมทำให้การพัฒนาบรรลุวัตถุประสงค์ตามยุทธศาสตร์ที่ตั้งไว้ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงได้เกิดความร่วมมือกันระหว่างอาจารย์ ผู้แทนสำนักงานเขตเจ้าของพื้นที่และชุมชนร่วมกันศึกษาวิจัยเพื่อสร้างทางเลือกใหม่ให้กับชุมชนในรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับทุนเดิมที่มีอยู่ในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มุ่งพัฒนาให้ “คนในชุมชน” เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวซึ่งไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้นแต่ได้เน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่นโดยใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชนได้เข้ามาบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อนำไปสู่การดูแลรักษาทรัพยากรของชุมชนและ

เกื้อกูลต่อเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น ผลจากการประชุมร่วมกันจึงนำมาสู่ข้อสรุปถึงการเห็นความสำคัญที่ควรจะต้องมีการศึกษาถึง ความต้องการ ความพร้อม ปัจจัย และข้อจำกัดในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเบื้องต้นก่อนที่จะนำไปสู่การพัฒนาในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความต้องการ ความพร้อมของชุมชนที่จะพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยและข้อจำกัดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเขตสายไหม
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม
4. เพื่อเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม

แนวคิดทฤษฎีและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการดำเนินโครงการวิจัยได้ใช้องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยว 4 ประการ ของ องค์การการท่องเที่ยวแห่งโลก (World Tourism Organization หรือ WTO (2004) ประกอบด้วย

1. ด้านพื้นที่ เป็นลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ อาจมีบางแห่งที่รวมเอาลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติหรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ด้วย
2. ด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและอัตลักษณ์ท้องถิ่นซึ่งมีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษและควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต
3. ด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้โดยมีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการ

เพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องกับ
ผู้เกี่ยวข้อง นักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

4. ด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น
ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงานและร่วมได้รับประโยชน์อย่างเสมอภาค คอยติดตามตรวจสอบ
รวบรวมถึงร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวอันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น

สำหรับปัจจัยการบริหารจัดการการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญ 3 ประการ
หรือ 3 As (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542: 45), Collier and Harraway (1997:18),
และ Burkart and Medlik (1981 อ้างถึงใน ทศภรณ์ นาคเขียว, 2545) ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เช่นความสวยงามตามธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม
โบราณสถาน ฯลฯ เพราะเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุดของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่
ต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ในกรณีที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปเยี่ยมเยือน

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึงสิ่งที่จะบริการนักท่องเที่ยวที่
เข้ามาท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจ สะดวกและอยากมาท่องเที่ยวอีก หรือพักอยู่
นานขึ้น

3. การเข้าถึงพื้นที่ (Accessibility) หมายถึงการคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
ที่ต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงพื้นที่นั้น ตลอดจนสามารถ
ติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับบริเวณใกล้เคียง

นอกจากแนวคิดดังกล่าวแล้วนั้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนยังมี
องค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ ต้องดำเนินการในขอบเขตความสามารถของ
ธรรมชาติของชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการ
การท่องเที่ยวและตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียม
ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยวโดยให้ประชาชนทุกภาค
ส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น จากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่า
เทียมกันซึ่งการที่จะดำเนินการตามองค์ประกอบหลักดังกล่าวข้างต้นนั้นให้เกิดความ
สัมฤทธิ์ผลได้ จำเป็นต้องดำเนินการด้วยการผสมผสานคุณสมบัติหลักของการ
พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3 ปัจจัย (WTO, 1997) คือ 1. คุณภาพ (Quality)
ซึ่งหมายถึงต้องให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพสำหรับนักท่องเที่ยว ต้องเพิ่มคุณภาพชีวิต
ของชุมชนและต้องยืนหยัดคุณภาพของสิ่งแวดล้อม 2. มีความต่อเนื่อง (Continuity)

สามารถทำให้แหล่งทรัพยากรธรรมชาติคงอยู่ วิธีวัฒนธรรมของชุมชนไม่เปลี่ยนแปลง สามารถนำความพึงพอใจมาสู่นักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง และ 3. มีความสมดุล (Balance) ที่ทำให้เกิดความพอดีหรือดุลยภาพต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การรักษาสິงแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่น โดยความร่วมมือของทุกฝ่ายเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้ง โดยในการพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนอย่างยั่งยืน จะพิจารณาองค์ประกอบร่วมกันคือ 1. การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยวการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ 2. การมีเป้าหมายหลักเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในชุมชน ให้ผู้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม 3. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และ 4. ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ร่วมฟื้นฟูและปกป้องสิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติ รวมทั้งเพิ่มมูลค่าการใช้ทรัพยากรเกษตร

จากงานวิจัย Pleumarom (1999) พบว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรก่อให้เกิดการจ้างงาน การกระจายรายได้ในกลุ่มคนยากจนในพื้นที่ชนบท และสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์เช่นเดียวกับ Gusti (2007) ที่พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้แก่การที่ชุมชนเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพิ่มการสร้างงาน รายได้ และสร้างคุณค่าให้แก่ชุมชน ส่วนอุปสรรคที่ขัดขวางมากที่สุดคือความขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก บุคลากรขาดทักษะ และขาดการสนับสนุนจากรัฐบาล สำหรับจุดแข็งที่เป็นสิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบาห์ลีได้แก่ระบบนิเวศของทะเลสาบและความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมวิถีชีวิตของเกษตรกรและรัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร (2558) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อความยั่งยืน:โครงการหลวงปางตะพบว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนควรมุ่งเน้นการจัดในรูปแบบของกิจกรรมชุมชนให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลายหาเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชน

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว องค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สภาพการท่องเที่ยวในชุมชนโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำการศึกษา ความพร้อมและศักยภาพชุมชนเจ้าของพื้นที่ที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยผู้วิจัยได้พัฒนารอบแนวคิดในการวิจัยจากองค์ประกอบและปัจจัยต่างๆ ร่วมกัน ดังนี้

1. ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยวการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ มีสิ่งดึงดูดใจและมีกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้และมีส่วนร่วม
2. เป้าหมายหลักเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในชุมชน ให้ผู้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม
3. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อการเข้าถึงพื้นที่และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
4. ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ร่วมฟื้นฟูและปกป้องสิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติ รวมทั้งเพิ่มมูลค่าการใช้ทรัพยากรเกษตรเพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหมที่เหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ด้วยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกด้วยเทคนิค SWOT Analysis รวมทั้งการประชุมอภิปรายกลุ่ม และใช้แบบสำรวจความคิดเห็นของชุมชนและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ด้านพื้นที่วิจัย

พื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร นำร่องของเขตสายไหมจำนวน 8 แห่งในเขตสายไหม จำนวน 2 แขวง ได้แก่ แขวงสายไหม และแขวงออเงินได้แก่

1. โรงเรียนเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ
2. ศูนย์เรียนรู้การแปรรูปขยะอินทรีย์สำนักงานเขตสายไหม
3. สวนเกษตรผสมผสานกิตติพันธ์
4. สวนลุ่มมณูญเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
5. สวนผักไฮโดรโปนิคส์-ทริธรรต
6. สวนบัวป่าลาดดา
7. ฟาร์มเห็ดพันธุ์รัช
8. นาข้าวศักดิ์ชัย

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชนสำนักงานเขตสายไหมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและพัฒนาชุมชน

- กลุ่มเจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรนาร่องทั้ง 8 แห่ง
- กลุ่มผู้นำชุมชน ชาวบ้านในชุมชน เพื่อนบ้านใกล้เคียงพื้นที่ท่องเที่ยวโดยรอบ
- กลุ่มนักท่องเที่ยว ผู้มาเยี่ยมชม ผู้มาเรียนรู้ในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเขตสายไหม ได้แก่ ผู้ที่สนใจด้านเกษตรกรรม ครู อาจารย์นักเรียน และนักศึกษา ที่เป็นผู้ให้ความสนใจทดลองท่องเที่ยวตามรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว จำนวน 30 คนต่อครั้ง รวม 2 ครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

- แบบสำรวจและสังเกตพื้นที่ท่องเที่ยว ใช้ในการสำรวจพื้นที่ท่องเที่ยวเบื้องต้นเพื่อให้ทราบถึง จุดเด่น เอกลักษณ์ ความพร้อม ความเป็นไปได้ ข้อจำกัดของพื้นที่
- แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ สำหรับการสัมภาษณ์เจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยวทั้ง 8 แห่ง ด้านความต้องการ ความพร้อม ปัจจัยและข้อจำกัดในการที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- แบบสอบถามความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเขตสายไหมของคนในชุมชน
- แบบสอบถาม ความคิดเห็นนักท่องเที่ยวต่อศักยภาพและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม ในด้านสถานที่ ด้านความรู้ /กิจกรรม และด้านบริการ
- แบบสอบถาม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม

ข้อมูลที่ได้นำมาแปลความหมายร่วมกับการถอดเทป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความ เป็นจริง รวมถึงเพื่อให้ข้อมูลที่ได้นั้นมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด โดยมีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ ทีมวิจัยได้ตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล ด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) โดยการตรวจสอบว่าทีมวิจัยสามารถใช้แนวคิด ทฤษฎีต่างไปจากเดิม รวมถึงการตีความ ข้อมูลแตกต่างแตกต่างจากทฤษฎีที่ได้ทำการรวบรวมมาก่อนหน้านั้นได้มากน้อย เพียงใด และด้านการเก็บข้อมูล (methodology triangulation) ด้วยการรวบรวม ข้อมูลหลายวิธีทั้งด้านเอกสาร สัมภาษณ์ลักษณะเจาะลึก รวมทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ความต้องการและความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ความต้องการและความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากการสำรวจพื้นที่และสัมภาษณ์เจ้าของพื้นที่ที่ใช้แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าทั้ง 8 แห่งมีความต้องการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่ความพร้อมของแต่ละพื้นที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับลักษณะของพื้นที่ ลักษณะอาชีพ เอกลักษณะ ความชำนาญของแต่ละแห่ง สรุปได้ดังนี้

- **โรงเรียนเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ** เป็นพื้นที่ราชการขึ้นอยู่กับฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตสายไหมซึ่งสำนักงานเขตฯ ต้องการและมีความพร้อมในการเป็นศูนย์รวมการศึกษาความรู้ความเข้าใจตามแนวทางพระราชดำริเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างครบวงจรตามแนวพระราชดำริในการบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับเกษตรกรที่มีที่ดินขนาดเล็ก พื้นที่มีความพร้อมมีโรงเรียน ห้องบรรยาย สาธิต ทดลอง ทำกิจกรรม ผู้ดูแลพื้นที่มีความเชี่ยวชาญเพราะมีผู้สนใจมาดูงานอย่างต่อเนื่อง สามารถติดต่อเข้าชมพื้นที่ได้ทุกวันในเวลาราชการ

- **ศูนย์เรียนรู้การแปรรูปขยะอินทรีย์** เป็นพื้นที่ราชการอีกแห่งหนึ่งขึ้นอยู่กับฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตสายไหม สำนักงานเขตฯ ต้องการและมีความพร้อมในการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้การแปรรูปขยะแบบครบวงจร ตั้งแต่กระบวนการเก็บ คัดแยก ย่อยสลาย กลายเป็นปุ๋ย การแปรรูปขยะอินทรีย์จากเศษอาหาร พืชผัก ผลไม้ ใบไม้ กิ่งไม้เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์และทดลองการปลูกพืชโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ในพื้นที่ศูนย์ฯ มีตัวอย่างแปลงพืชที่ทดลองการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ปัจจุบันมีผู้สนใจ นักเรียน นักศึกษามาดูศึกษางานอย่างต่อเนื่อง

- **สวนผักไร้ดินทริรรรศ** หรือสวนผักไฮโดรโปนิคส์ เจ้าของพื้นที่จบการศึกษา ด้านวนศาสตร์และมีความรู้ด้านการเกษตร มีความต้องการและมีความพร้อมในการเป็นศูนย์การเรียนรู้เรื่องการปลูกพืชแบบไฮโดรโปนิคส์ การจัดสวนประดับด้วยผักและการออกแบบ ดูแล รักษา สวนหย่อมในที่ดินของตัวเอง เพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้สนใจทางการเกษตรได้เรียนรู้การปลูกผักไร้ดิน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับผักหลายประเภท ชมการสาธิตและมีอุปกรณ์จำหน่าย มีพื้นที่กว้างขวาง สามารถบรรยายและเป็นวิทยากรให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจเรียนรู้ได้

• **เกษตรกรชาวกรุงจตุโชติ** หรือชื่อเดิม คือสวนเกษตรผสมผสานของคุณ กิตติพันธ์ เจ้าของพื้นที่ซึ่งเป็นชาวสวน มีความต้องการและมีความพร้อมในการพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว มีความโดดเด่นคือเป็นพื้นที่เกษตรผสมผสานตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ กว่า 20 ไร่ นำแนวทางตามรอยพ่อ “เศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยในพื้นที่มีบ่อน้ำ เลี้ยงปลาและปลูกพืชหลายชนิดเช่น นาข้าว นาบัว ปลูกผักสวนครัว ไม้ผลต่างๆและพืชยืนมีผลผลิตทั้งปีจำหน่าย เจ้าของมีความรู้ในเรื่องเกษตรที่สามารถบรรยาย สาธิตได้ พื้นที่มีความพร้อม มีศาลาทำกิจกรรมและพักผ่อน มีผลผลิตทางการเกษตรจำหน่ายหลากหลายทั้งพืชผักผลไม้ปลอดสาร

• **สวนเห็ดพันธุ์รัช** หรือฟาร์มเห็ดพันธุ์รัช บนเนื้อที่ 1 ไร่เศษ มีความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้การทำฟาร์มเห็ดอย่างครบวงจร สาธิตการทำก้อนเชื้อเห็ด การเก็บดอก มีโรงเรือนสำหรับเปิดดอก โรงบ่มเชื้อ โรงปฏิบัติการ ผลิตก้อนเชื้อได้วันละ 2,000 ก้อน ผลิตดอกสดจำหน่ายเฉลี่ยวันละ 50 กิโลกรัม และยังจำหน่ายก้อนเชื้อเห็ดคุณภาพหลากหลายสายพันธุ์ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการเพาะเห็ดทุกชนิด พื้นที่มีความพร้อมในการบรรยาย สาธิต ทำกิจกรรมและพักผ่อนและมีการจำหน่ายก้อนเชื้อเห็ด ดอกเห็ดสดในราคาถูก

• **นกนาข้าว** หรือนาข้าวของคุณศักดิ์ชัย (นก) ซึ่งเป็นผู้ดูแลพื้นที่นา สามารถบอกเล่าเรื่องราว วิธี แนวทางการทำนา ปลูกข้าว การปลูกพืช การปลูกกล้วยในพื้นที่นา การปราบศัตรูพืช ได้อย่างครบถ้วน แต่ในพื้นที่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ

• **วิถีเกษตรลุงहां-ป่าลัดดา** หรือชื่อเดิมคือสวนบัวป่าลัดดาซึ่งจากเดิมเป็นพื้นที่นาบัวแต่ประสบปัญหาภัยแล้งจึงปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่เกษตรผสมผสาน จุดเด่นคือการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยวิถีเกษตรในพื้นที่เลิกมีการเลี้ยงไก่ไข่ ประมาณ 20 ตัว และปลูกพืชผักสวนครัว กล้วยน้ำว้า มะนาว มีรายได้เสริมจากการจำหน่ายไข่ไก่ พืชผักสวนครัว กล้วยน้ำว้า มะนาว ฝรั่ง มะละกอ พริก และจากการที่เจ้าของมีความสามารถในด้านการทำขนมหลายอย่างจึงนำผลผลิตในพื้นที่มาแปรรูป เช่นการทำข้าวต้มมัด เม็ดขนุน ขนมเทียน ขนมแข่ง น้ำสมุนไพรจำหน่าย

• **สวนเกษตรพอเพียงจำแป๊ะ** หรือสวนลุงมัญญูซึ่งเป็นการทำเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง นักท่องเที่ยว ผู้สนใจสามารถเรียนรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การทำเครื่องมือทางการเกษตร เจ้าของพื้นที่สามารถ

สอน บรรยาย สาธิต มีความเชี่ยวชาญในการประดิษฐ์อุปกรณ์ทางการเกษตร ในพื้นที่ มีศาลาพักผ่อน ฟังบรรยาย ดูการสาธิตและมีการจำหน่ายผลไม้ตามฤดูกาล

เจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพราะมีความพร้อมในพื้นที่ มีวิธีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ มีแหล่งธรรมชาติที่โดดเด่นของแต่ละพื้นที่ แต่ยังมีความกังวลในหลายเรื่อง เช่น ลักษณะการจัดการท่องเที่ยว ความสะดวกในเรื่องเวลาความกังวลในเรื่องการดูแลต้อนรับ ผลผลิตไม่สม่ำเสมอทุกฤดูกาล ความพร้อมเรื่องพื้นที่ต้อนรับ ทางเข้าพื้นที่ รวมทั้งปัญหาในการประสานงานและการติดต่อกับนักท่องเที่ยว

ปัจจัยและข้อจำกัดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากการสัมภาษณ์เจ้าของพื้นที่รวมทั้งประชุมสนทนากลุ่มร่วมกันกับกลุ่มผู้นำชุมชน ชาวบ้านในชุมชน เพื่อนบ้านใกล้เคียงพื้นที่ท่องเที่ยวโดยรอบรมเห็นว่า พื้นที่ท่องเที่ยวทั้ง 8 แห่งมีความต้องการและความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ยังมีปัจจัยและข้อจำกัดในการจัดการการท่องเที่ยวในเรื่องการบริหารจัดการ การประสานงาน การประชาสัมพันธ์ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การปรับปรุงพื้นที่ให้สะดวก สะอาดและปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว การให้ความรู้ การมีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรตลอดฤดูกาล ความแตกต่างของประเภทนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจที่แตกต่างกัน เช่น ประเภทต้องการความรู้ด้านการเกษตรในภาพรวม ประเภทเฉพาะอย่าง ประเภทเดินชมพักผ่อนตามบรรยากาศธรรมชาติ ประเภทต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือศึกษาอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว การกำหนดช่วงเวลาการท่องเที่ยว เพราะเจ้าของพื้นที่บางคนเกรงว่าการท่องเที่ยวอาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตตามที่เคยเป็นอยู่ เป็นต้น

ดังนั้นในภาพรวมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขตสายใหม่อาจมีข้อจำกัดในการจัดรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะดำรงอยู่ได้ในบางฤดูกาล เพราะผลผลิตทางการเกษตรขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ นอกจากนี้ปัญหาที่สำคัญคือการขาดงบประมาณสนับสนุน การขาดความเชี่ยวชาญในด้านการตลาด การขาดความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคนในชุมชนที่ย้ายเข้ามาอยู่ในพื้นที่ อย่างไรก็ตามเมื่อนักท่องเที่ยวทั่วไปจะยังคงไม่แน่นอนแต่มีแนวโน้มความยั่งยืนและสม่ำเสมอในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ผู้สนใจเป็นหมู่คณะ หรือกลุ่มเกษตรกรที่สนใจเข้ามาเรียนรู้และมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนอยู่อย่างต่อเนื่อง

การวิเคราะห์ SWOTและกลยุทธ์การตลาดใน TOWS Matrix

จากการศึกษาสภาพพื้นที่ทั้งจากการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์และระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องต่างๆรวมทั้งที่วิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ข้อจำกัด (SWOT) และกลยุทธ์การตลาดใน TOWS Matrix มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ข้อจำกัด (SWOT)และกลยุทธ์การตลาดใน TOWS Matrix

ปัจจัยภายใน (Internal Factor)	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
ปัจจัยภายนอก (External Factor)	<p>S1 คนในชุมชนพื้นฐานส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรเป็นอาชีพหลักทำให้มีความรู้ในเรื่องเกษตรเป็นอย่างดี</p> <p>S2 ราคาสินค้าผลิตภัณฑ์และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรรวมทั้งบริการมีความเหมาะสม</p> <p>S3 พื้นที่ท่องเที่ยวมีความหลากหลายจุดเด่นแตกต่างกัน</p> <p>S4 สามารถกำหนดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้หลากหลาย</p> <p>S5 คนในชุมชนมีอัตราวัยไม่ตรีเอื้อเพื่อแม่</p> <p>S6 พื้นที่ขานเมือง การคมนาคมสะดวกและสามารถเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ง่าย</p> <p>S7 มีพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งของราชการซึ่งไม่เสียค่าใช้จ่ายและของเอกชน ซึ่งมีค่าบริการเหมาะสม</p> <p>S8 สินค้าทางการเกษตรที่จำหน่ายในพื้นที่มีความปลอดภัย สะอาด สะดวกปราศจากมลพิษและราคาถูก</p> <p>S9 มีพื้นที่ทางการเกษตรและที่เกี่ยวข้องอีกหลายแห่งที่สามารถยกระดับขึ้นเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้</p>	<p>W1 ไม่มีคณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็งดูแลเอาใจใส่ต่อการบริหารจัดการในภาพรวม</p> <p>W2 บางพื้นที่ยังขาดความพร้อมในเรื่องทางเข้าออก ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ</p> <p>W3 พื้นที่แต่ละแห่งอยู่กระจัดกระจาย การเข้าถึงยาก</p> <p>W4 ยังขาดการประชาสัมพันธ์</p> <p>W5 ป้ายประชาสัมพันธ์เส้นทางมาท่องเที่ยวยังไม่พร้อม</p> <p>W6 เจ้าของพื้นที่บางคนยังขาดความเชื่อมั่นในการต้อนรับ การนำเสนอ</p> <p>W7 บางพื้นที่ไม่มีบุคลากรที่คอยช่วยเหลือแนะนำ</p> <p>W8 ผลผลิตทางการเกษตรไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับฤดูกาล สภาพภูมิอากาศ ไม่สม่ำเสมอ</p> <p>W9 มีการย้ายถิ่นมาจากคนนอกพื้นที่มากขึ้นส่งผลต่อการดำรงชีวิต วิถีชีวิตเริ่มเปลี่ยนแปลงไป</p>

โอกาส (O)	กลยุทธ์เชิงรุก (SO)	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)
<p>O1 ชุมชนส่วนใหญ่ยังคงอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่มีความผูกพันกับธรรมชาติ</p> <p>O2 กระแสสังคมนิยมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>O3 รัฐบาลส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวดังกล่าว รวมทั้งสำนักงานเขตสายไหมมีนโยบายในการรักษาพื้นที่สีเขียว</p> <p>O4 เส้นทางคมนาคมมายังพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขตสายไหมสะดวกต่อการเดินทางมาท่องเที่ยว</p> <p>O5 สำนักงานเขตสายไหมโดยฝ่ายพัฒนาและสวัสดิการสังคมดูแลรับผิดชอบและจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างต่อเนื่อง</p> <p>O6 คนเมืองต้องการท่องเที่ยวพักผ่อนในที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติมากขึ้น</p> <p>O7 พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตกรุงเทพฯ ยังมีน้อย</p>	<p>1. ประชาสัมพันธ์จุดเด่น ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ที่หลากหลาย</p> <p>2. ประชาสัมพันธ์จุดขายด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง</p> <p>3. จัดกิจกรรมวันเดียวเที่ยวได้ด้วยสโลแกน ชม ชิม ช้อป ในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร</p> <p>4. ประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในสื่อที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง</p> <p>6. สำนักงานเขตสายไหมกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อพัฒนาในด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>1. พัฒนา ปรับปรุงสาธารณูปโภคต่างๆที่สนับสนุน ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ ทางเดินเท้า ทางเข้าพื้นที่ ป้ายเส้นทาง พื้นที่ต่างๆเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายในการเดินทางโดยสะดวกและปลอดภัย</p> <p>2. ขอความร่วมมือจากกรรมการชุมชนผู้แทนชุมชนในเขตสายไหม ในการประชาสัมพันธ์พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยสอดแทรกในวาระการประชุมให้บ่อยครั้งเพื่อให้เป็นที่รู้จัก</p> <p>3. สำนักงานเขตสายไหมนำเสนอโครงการและประชาสัมพันธ์ไปยังเขตปกครองอื่นๆและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประชาสัมพันธ์และกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง</p> <p>4. สำนักงานเขตสายไหมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร</p>

ข้อจำกัด (T)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)	กลยุทธ์เชิงรับ (WT)
<p>T1 การรุกรานพื้นที่ของความเป็นเมืองส่งผลกระทบต่อลดลงของพื้นที่เกษตรกรรม</p> <p>T2 ราคาที่ดินสูงขึ้นเป็นแรงจูงใจให้ชุมชนบางส่วนขายพื้นที่ให้นายทุน</p> <p>T3 การบริหารจัดการของภาครัฐด้านต่างๆ ที่จะสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังไม่เป็นรูปธรรม</p> <p>T4 กระแสวัตถุนิยมการบริโภคที่เกินพอดีและวัฒนธรรมของคนเมืองทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป</p> <p>T5 ปัญหาด้านมลพิษต่างๆ ทั้งน้ำเสียอากาศ เสียบบกวนจากชุมชน จากการค้าคมนาคม โดยเฉพาะการจราจรแออัดส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร</p> <p>T6 จำนวนนักท่องเที่ยวหลากหลายประเภทและมีจำนวนไม่แน่นอน</p> <p>T7 ภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม น้ำแล้งส่งผลกระทบต่อการทำเกษตร</p> <p>T8 ต้นทุน ค่าใช้จ่ายอื่นๆ สูงขึ้น</p>	<p>1. ประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขตสายไหมเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง</p> <p>2. ประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างมาตรการรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวรวมทั้งคนในชุมชน</p> <p>3. อบรมและสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาความสะอาดและการลดมลพิษต่างๆ ไปยังชุมชน เกษตรกร ผู้ประกอบการ รวมทั้งนักท่องเที่ยว</p> <p>4. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างต่อเนื่องในเทศกาล วันสำคัญๆ ต่างๆ</p>	<p>1. ประสานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงทางเดิน ความสะอาด</p> <p>2. ประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงระบบการจราจรให้สะดวก คล่องตัวและเพิ่มความปลอดภัยในทรัพย์สินของประชาชน และนักท่องเที่ยว</p> <p>3. จัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง</p> <p>5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสร้างมาตรการรักษาความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ</p>

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดและนำมาสู่มากำหนดกลยุทธ์ในตาราง TOWS Matrix ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

กลยุทธ์เชิงรุก (SO) สำนักงานเขตสายไหมควรกำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและพัฒนาในด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งทำการประชาสัมพันธ์จุดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ที่หลากหลาย สร้างจุดขายด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง จัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในสื่อที่หลากหลายอย่างต่อเนื่องโดยจัดกิจกรรมวันเดียวเที่ยวได้ด้วยสโลแกน ชม ชิม ซ้อป ในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) สำนักงานเขตสายไหมควรนำเสนอโครงการและประชาสัมพันธ์ไปยังเขตปกครองอื่นๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประชาสัมพันธ์และกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และขอความร่วมมือจากกรรมการชุมชน ผู้แทนชุมชนในเขตสายไหมในการประชาสัมพันธ์พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยสอดแทรกในวาระการประชุมให้บ่อยครั้งเพื่อให้เป็นที่รู้จัก รวมทั้งการขอรับการสนับสนุนในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อพัฒนาปรับปรุงสาธารณูปโภคต่างๆ ที่สนับสนุน ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ ทางเดินเท้า ทางเข้าพื้นที่ ป้ายเส้นทาง พื้นที่ต่างๆเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายในการเดินทางโดยสะดวกและปลอดภัย

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) สำนักงานเขตสายไหมควรมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างต่อเนื่องในเทศกาล วันสำคัญ ต่างๆ โดยการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขตสายไหมเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างมาตรการรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวรวมทั้งคนในชุมชนและ ธรณรงค์และสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาความสะอาดและการลดมลพิษต่างๆ ไปยังชุมชน เกษตรกรผู้ประกอบการ รวมทั้งนักท่องเที่ยว

กลยุทธ์เชิงรับ (WT) สำนักงานเขตสายไหม ควรมีการประสานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงทางเดิน ความสะอาด ประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสร้างมาตรการรักษาความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุต่างๆ เพิ่มความปลอดภัยในทรัพย์สินของประชาชนและนักท่องเที่ยว

ปรับปรุงระบบการจราจรให้สะดวก คล่องตัวและ จัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

ความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ในการศึกษาวิจัยได้มีการจัดการทดลองการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขตสายไหม 2 ครั้ง โดยในครั้งแรกเป็นการจัดการทดลองการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งหมดใน 1 วัน และครั้งที่ 2 เป็นการจัดการทดลองการท่องเที่ยวตามรูปแบบ โปรแกรมที่ได้รับการคัดเลือกและทำการประเมินความคิดเห็นต่อศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและความพึงพอใจด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขตสายไหม จากผลการประเมินความคิดเห็นต่อศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งหมดใน 1 วัน จากนักท่องเที่ยวอาสา จำนวน 30 คนครั้งที่ 1 พบว่า (n = 30)

พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขตสายไหม	\bar{X}	SD.	ระดับ	
			ความคิดเห็น	อันดับ
			ต่อศักยภาพ	
สวนผักไร้ดินทรีริรรด	4.46	0.440	มากที่สุด	6
ศูนย์เรียนรู้การแปรรูปขยะอินทรีย์	4.62	0.518	มากที่สุด	2
วิถีเกษตรลุงหง่า-ป่าลัดดา	4.40	0.434	มากที่สุด	7
นกนาข้าว	4.29	0.457	มากที่สุด	8
ฟาร์มเห็ดพันธุ์รัช	4.64	0.428	มากที่สุด	1
โรงเรียนเกษตรทฤษฎีใหม่	4.48	0.448	มากที่สุด	5
สวนเกษตรพอเพียงจำเป๊ะ	4.55	0.417	มากที่สุด	4
เกษตรชานกรุงจตุโชติ	4.57	0.338	มากที่สุด	3
รวม	4.50	0.374	มากที่สุด	

นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรใน 8 พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขตสายไหม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.50) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายพื้นที่ พบว่า อันดับแรก คือ สวนเห็ดพันธุ์รัช (ค่าเฉลี่ย 4.64) รองลงมาคือศูนย์เรียนรู้การแปรรูปขยะอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.62) และอันดับสุดท้ายคือนกนาข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.29) อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ด้านความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นักท่องเที่ยวมีความต้องการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เกษตรกรรมในเขตสายไหม คิดเป็นร้อยละ 100.00 มีเหตุผลสนับสนุนคือต้องการให้พื้นที่เกษตรกรรมในเขตสายไหมยังคงอยู่ โดยต้องการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวและทำให้พื้นที่นี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่อยู่ในกรุงเทพมหานครที่คงวิถีการเกษตรแบบดั้งเดิมสามารถแนะนำถ่ายทอดให้ความรู้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ ช่วยให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ดี ช่วยลดโลกร้อน ประหยัดพลังงาน เป็นแหล่งอาหารของคนเมือง ช่วยให้ชุมชนมีรายได้เสริม รายได้หลักและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน มีการเกื้อกูลแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ในส่วนของความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมพบว่านักท่องเที่ยวร้อยละ 100.00 ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตสายไหม โดยมีเหตุผลสนับสนุนคือ ได้รับความรู้และประสบการณ์ดีๆ ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้ความรู้ด้านการเกษตร สามารถนำไปใช้งานได้จริง ปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้ นำความรู้มาปรับปรุงพื้นที่เกษตรของตนเอง ได้มีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้เรียนรู้วิถีเกษตรในเมืองและต้องการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ให้บุคคลอื่นๆ ที่อื่นๆ ได้รู้จักพื้นที่ท่องเที่ยวการเกษตรในพื้นที่เขตสายไหมว่ามีพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบใดอยู่บ้าง รวมทั้งอยากให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มเพื่อที่จะได้อนุรักษ์พื้นที่เกษตรไว้ให้ลูกหลาน

ผลการประเมินความพึงพอใจด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เขตสายไหมครั้งที่ 2 ตามโปรแกรม B1 ในการท่องเที่ยว 3 พื้นที่ใน 1 วัน คือ เริ่มจาก ศูนย์เรียนรู้การแปรรูปขยะอินทรีย์ สวนผักไร้ดินทริธรรค และ เกษตรชานกรุงจตุโชติ และเพิ่มกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละพื้นที่ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เขตสายไหม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายพื้นที่ พบว่า อันดับแรก คือ ศูนย์เรียนรู้การแปรรูปขยะอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.66) รองลงมาคือสวนผักไร้ดินทริธรรค (ค่าเฉลี่ย 4.58) และอันดับสุดท้ายคือเกษตรกรชานกรุงจตุโชติ (ค่าเฉลี่ย 4.41) ตามลำดับ ในด้านความคิดเห็นพบว่า นักท่องเที่ยวต้องการให้เขตสายไหมส่วนใหญ่ยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 100.00 โดยมีเหตุผลสนับสนุนคือต้องการรักษาให้เป็นพื้นที่สีเขียวกรุงเทพเนื่องจากปัจจุบันมีแต่บ้านและคอนโดมิเนียมและให้มีส่วนเป็น

พื้นที่ธรรมชาติ ทำให้อากาศดี เป็นธรรมชาติบำบัด ช่วยรักษาระบบนิเวศ และเป็นแหล่งเรียนรู้สอนลูกหลานให้รู้จักพึ่งพาตนเองได้จากต้นทุนชีวิตที่มีอยู่สืบทอดต่อไปให้คนรุ่นหลัง

ในส่วนของความต้องการให้มีการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตสายไหม นักท่องเที่ยวต้องการให้มีการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตสายไหม คิดเป็นร้อยละ 100.00 โดยมีเหตุผลสนับสนุนคือรักษาพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพฯ ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสร้างรายได้ให้ท้องถิ่น ช่วยส่งเสริมให้ชุมชน/เกษตรกรในพื้นที่ได้มีพื้นที่ในการขายผลผลิตทางการเกษตรไม่ขายที่ดินและยังกระตุ้นให้ประชาชนสนใจเรื่องเกษตรกรรมมากขึ้น ให้ประชาชนได้ตระหนักในการสร้างพื้นที่สีเขียว ได้เรียนรู้คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง เลี้ยงชีพได้” และเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้ได้รับความรู้อย่างต่อเนื่องและเขตสายไหมได้เป็นการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งถ้ามีการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตสายไหมนักท่องเที่ยว มีความต้องการมาท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตสายไหม คิดเป็นร้อยละ 100.00 โดยมีเหตุผลสนับสนุนคือการได้ความรู้ ได้ชมบรรยากาศเกษตรวิถีชีวิต เพิ่มพูนความรู้ในด้านการเกษตรนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้พักผ่อนใกล้บ้าน เดินทางสะดวก

แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากการสังเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์และนำไปสู่การประชุมกลุ่ม และจัดเวทีชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขตสายไหม ให้สามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

ด้านสังคม การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและชุมชนโดยรอบ ในการช่วยกันคิดช่วยกันดูแลและช่วยกันมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของมีความสำคัญ ในการทำให้การพัฒนาด้านสังคมที่เป็นเครือข่ายมีความเข้มแข็งและเป็นรูปธรรมโดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้มีความสุข ชาวบ้านในชุมชนมีวิถีชีวิตเรียบง่าย สงบ และพึ่งพาตัวเอง สังคมมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยมีการใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นจุดดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยว

ด้านเศรษฐกิจ อาชีพทางการเกษตรและที่เกี่ยวข้อง รายได้จากการเกษตรและวิถีชีวิตดั้งเดิมเป็นจุดเด่นที่นำมาสู่การดึงดูดหรือศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่

การเกษตรส่งผลให้พื้นที่เป็นที่รู้จักมีนักท่องเที่ยวผู้สนใจมาเยี่ยมชมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เศรษฐกิจภายในพื้นที่มีการขยายตัว มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกษตรกรมีรายได้และชุมชนโดยรอบมีการพัฒนา มีรายได้จากการนำพืชผลมาจำหน่ายหรือแปรรูปในการเพิ่มมูลค่า

ด้านสิ่งแวดล้อม การคงอยู่ของพื้นที่สีเขียว พื้นที่เกษตรกรรมช่วยให้สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่มีความสมดุล รมรื่น ปลอดภัย พืชชุมชนได้บริโภคพืชผักผลไม้ในราคาถูก สะอาด ปลอดภัย ดังนั้นจึงควรปลูกฝังให้ชุมชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ไม่ทำลายธรรมชาติ และอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างมีความสุขโดยที่ไม่ทำลายหรือเบียดเบียน และยังสามารถสร้างอาชีพและรายได้จากผลผลิตในพื้นที่นอกจากนั้นยังช่วยให้ระบบนิเวศสมบูรณ์เป็นแหล่งพักผ่อนทางธรรมชาติที่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครอีกด้วย

แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เขตสายไหมในระยะเริ่มต้นโครงการซึ่งอาจจะยังไม่เป็นที่รู้จักของชุมชนหรือประชาชนทั่วไปมากนัก ทางสำนักงานเขตสายไหมจะเป็นศูนย์กลางหลักทำการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเอกสาร คู่มือของสำนักงานเขตฯรวมทั้งทางสื่อออนไลน์ และ web page / website ผ่านระบบ Internet รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ในที่ประชุมต่างๆ ประจำเดือนของฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมกับกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพต่างๆโดยจะกำหนดกลุ่มพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กรณีนักท่องเที่ยว หรือผู้สนใจทั่วไป นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ พนักงานองค์การต่างๆที่สนใจมาเป็นหมู่คณะเพื่อมาศึกษาดูงาน มาเยี่ยมชมพื้นที่ราชการ 2 แห่ง ซึ่งได้แก่ ศูนย์เรียนรู้การแปรรูปขยะอินทรีย์ และโรงเรียนเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ซึ่งต้องมีการกำหนดโปรแกรมไว้ล่วงหน้า สามารถติดต่อประสานงานที่ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตสายไหมโดยตรง โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งทางฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมจะได้เตรียมความพร้อมทั้งบุคลากร สถานที่ กิจกรรมในการอำนวยความสะดวก ทั้งนี้สามารถเยี่ยมชมได้ทุกวัน ในเวลาราชการตั้งแต่ 9.00-16.00 น.

2. กรณีนักท่องเที่ยว หรือผู้สนใจทั่วไป นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ พนักงานองค์การต่างๆที่สนใจมาเยี่ยมชมโดยมาเป็นหมู่คณะในพื้นที่เอกชนซึ่งได้แก่ สวนเกษตรพอเพียงจำเป๊าะ เกษตรชานกรุงจตุโชติ สวนเห็ดพันธุ์รัช สวนผักไร้ดินธรรมชาติ

วิถีเกษตรลู่หง่า-ป่าลัดดา และ นกนาข้าว เป็นหมู่คณะ สามารถติดต่อประสานงานที่ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมสำนักงานเขตสายไหมเช่นกันซึ่งทางฝ่ายพัฒนาฯจะแจ้งไปยังเจ้าของพื้นที่เพื่อเตรียมความพร้อมทั้งบุคลากร สถานที่ กิจกรรมในการอำนวยความสะดวกโดยมีค่าเยี่ยมชมพร้อมอาหารว่างคนละ 30 บาท (กำหนดขั้นต่ำ 10 คนขึ้นไป) ทั้งนี้ได้กำหนดวันเวลาและจำนวนคนในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขตสายไหมพื้นที่เอกชน คือ วันเสาร์-อาทิตย์ สัปดาห์สุดท้ายของเดือน เวลา 9.00-16.00 น. ส่วนกรณีเยี่ยมชมแบบส่วนบุคคล ครอบครัว สามารถติดต่อเจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่งโดยตรง

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากการทำงานวิจัยร่วมกันกับสำนักงานเขตสายไหม ชุมชน เกษตรกร และผู้ประกอบการในพื้นที่ได้นำไปสู่ข้อสรุปรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เขตสายไหมที่มีลักษณะบางอย่างที่เหมือนและแตกต่างไปจากที่อื่นๆทั้งนี้เพราะสังคมเป็นลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีทั้งชุมชนดั้งเดิมและที่ย้ายเข้าอยู่ใหม่ สภาพเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวยังเป็นทั้งของภาครัฐ เกษตรกร ผู้ประกอบการ การที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ที่เหมาะสมและถูกต้องจะต้องก่อให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงได้ข้อสรุปออกมาในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวใน 1 วันที่แตกต่างกันไป 3 โปรแกรม เพื่อให้นักท่องเที่ยว ผู้สนใจสามารถเลือกได้ตามความต้องการ ดังนี้

โปรแกรม A

เริ่มพื้นที่ท่องเที่ยวจากสวนเห็ดพันธ์รัชช บนเนื้อที่ 1 ไร่เศษ นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้การทำฟาร์มเห็ดอย่างครบวงจร มีการสาธิตการทำก้อนเชื้อเห็ด การเก็บดอก และมีการจำหน่ายก้อนเชื้อเห็ดคุณภาพหลากหลายสายพันธุ์ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการเพาะเห็ดทุกชนิด นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจสามารถเรียนรู้ได้ตั้งแต่แรกเริ่มต่อด้วยโรงเรียนเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ บนพื้นที่ 21 ไร่ พื้นที่แห่งนี้เป็นศูนย์รวมการศึกษา ค้นคว้า ความรู้ ความเข้าใจ ตามแนวทางพระราชดำริเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างครบวงจร พื้นที่สุดท้ายคือสวนเกษตรพอเพียงจำเป็ะ ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 13 ไร่ ในสวนแบ่งเป็น นาข้าว 5 ไร่ บ้านพักอาศัย 1 ไร่ พร้อมทั้งปลูก

พืชผักผลไม้และผักสวนครัว 7 ไร่ ปลูกไว้ติดกับพื้นที่พักอาศัยเพื่อเก็บกินผลผลิตโดยไม่ต้องซื้อ หากมีผลผลิตมากเหลือกินเหลือใช้ จึงนำไปขายยึดหลักการทำเกษตรกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังทำเครื่องมือทางการเกษตรไว้ใช้เองและแบ่งปันเพื่อนบ้าน โดยใช้วัสดุในพื้นที่ เช่น เครื่องเก็บผลไม้ ไม้กวาด เป็นต้น

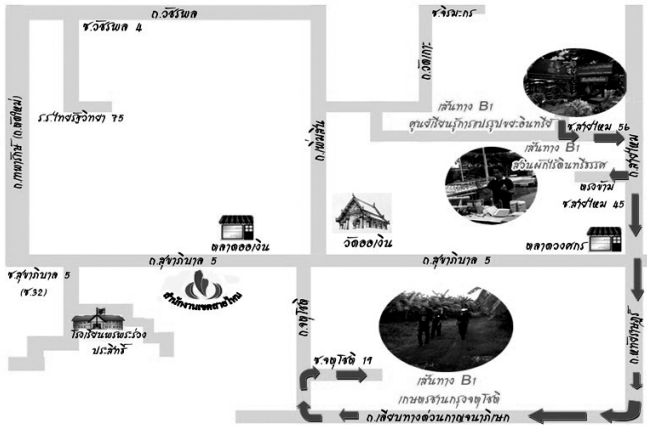

ภาพที่ 1 การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโปรแกรม A

โปรแกรม B1

เริ่มพื้นที่ท่องเที่ยวจากสวนผักไร้ดินที่ธีรธรศ ซึ่งเป็นสวนผักไฮโดรโปนิคส์ นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจสามารถเรียนรู้และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำไปทดลองปลูกไว้บริโภคหรือศึกษาเพื่อนำไปประกอบอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมได้เพราะในพื้นที่จะมีการบรรยายวิธีการ แนะนำขั้นตอนการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์อย่างครบวงจรรวมทั้งมีการจำหน่ายอุปกรณ์ วัสดุสิ้นเปลือง ประเภทพองน้ำ ปุ๋ยน้ำ รวมทั้งเมล็ดพันธุ์ผักไฮโดรโปนิคส์หลายประเภท ต่อด้วยพื้นที่ ศูนย์เรียนรู้การแปรรูปขยะอินทรีย์ สำนักงานเขตสายไหม นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจจะได้เรียนรู้การแปรรูปขยะแบบครบวงจร ตั้งแต่กระบวนการเก็บ คัดแยก ย่อยสลาย กลายเป็นปุ๋ย และการปลูกพืชโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ โดยมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา สามารถเยี่ยมชมการปฏิบัติงานจริงนอกจากนั้นจะมีการสาธิตแบบประยุกต์เพื่อให้ใช้ได้ทั้งในระดับครัวเรือนและระดับหน่วยงาน ปิดท้ายด้วย เกษตร خانกรุงจตุโชติซึ่งเป็นลักษณะสวนเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจจะสามารถเดินชมพื้นที่ ต่างๆซึ่งแบ่งออกเป็นส่วนๆ คือ 10% เป็นที่อยู่อาศัย 30% เป็นบ่อน้ำเลี้ยงปลา 30% เป็นพื้นที่ทำนาข้าวและอีก 30% ทำพืชสวนและนาบัวในพื้นที่

ประกอบด้วยพืชนานาชนิดตั้งแต่พืชผักสวนครัว ผลไม้ กลั้วย มะม่วง มะพร้าว มะละกอ ขนุน ฝรั่งผลัดเปลี่ยนกันตามฤดูกาลตลอดปี มีการสาธิตและการสอนการ พักกล้วยไม้ การปักดอกกุหลาบจากใบเตย และอื่นๆ มีการขายผลผลิตทางการเกษตร จากสวน ผลิตภัณฑ์การเกษตรแปรรูป

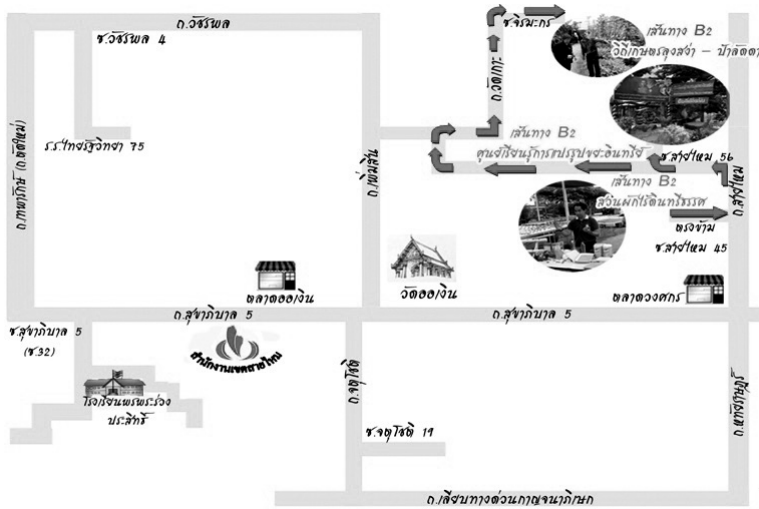
ภาพที่ 2 การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโปรแกรม B1

โปรแกรม B2

เริ่มพื้นที่ท่องเที่ยวจากวิถีเกษตรลุงหง่า-ป่าลาดตา พื้นที่จำนวน 3 ไร่ เจ้าของคือป่าลาดตา สงวนบุญเดิมเป็นเกษตรกรกรนาบัวปลูกบัวส่วนใหญ่เป็นบัวฉัตร (บูชาพระ) และปลูกผักบุ้ง ผักกระเฉด พืชผักสวนครัว กลั้วยน้ำว่า มะนาว พื้นที่บางส่วนเลี้ยงไก่ไข่ ป่าลาดตามีความสามารถในด้านการทำขนมหลายอย่างจึงนำผลผลิตมาแปรรูป เช่นการทำข้าวต้มมัด เม็ดขนุน ขนมเทียน ขนมแข่ง น้ำสมุนไพร จากนั้นต่อยอดด้วยพื้นที่ **ศูนย์เรียนรู้การแปรรูปชะอัญชัญอินทรีย์** ของฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตสายไหม นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจจะได้เรียนรู้การแปรรูปชะอัญชัญแบบครบวงจร ตั้งแต่กระบวนการเก็บ คัดแยก ย่อยสลาย กลายเป็นปุ๋ย และการปลูกพืชโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ โดยมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา สามารถเยี่ยมชมการปฏิบัติงานจริงนอกจากนั้นจะมีการสาธิตแบบประยุกต์เพื่อให้ใช้ได้ทั้งในระดับครัวเรือนและระดับหน่วยงาน ปิดท้ายวันด้วย **สวนผักไร้ดินทริทรรศ** สวนผักไฮโดรโปนิคส์ นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจสามารถเรียนรู้และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำไปทดลองปลูกไว้บริโภคหรือศึกษาเพื่อนำไปประกอบอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมได้เพราะใน

พื้นที่ที่จะมีการบรรยายวิธีการ แนะนำขั้นตอนการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์อย่างครบวงจรรวมทั้งมีการจำหน่ายอุปกรณ์ วัสดุสิ้นเปลือง ประเภทฟองน้ำ ปุ๋ยน้ำ รวมทั้งเมล็ดพันธุ์ผักไฮโดรโปนิกส์หลายประเภท

ภาพที่ 3 การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโปรแกรม B2

ทั้งนี้ในการทำโปรแกรมต่างๆทั้ง 3 รูปแบบที่มวิจัยโดยเฉพาะเจ้าของพื้นที่และนักวิจัยจากสำนักงานเขตสายไหมได้ร่วมกันทำเส้นทางเพื่อให้ได้เส้นทางที่สะดวก เดินทางง่าย และอยู่ในพื้นที่เดียวกันโดยการออกแบบด้วยการวาดภาพจากการระดมสมอง สนทนาแลกเปลี่ยนกันหลังจากนั้นจึงนำเข้าสู่โปรแกรมเพื่อให้สวยงาม เป็นระเบียบ ชัดเจนและเข้าใจง่าย

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาความต้องการและความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ปัจจัยและข้อจำกัดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถนำมาอภิปรายผลดังนี้

ความต้องการและความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ผลจากการศึกษาเจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพราะมีความพร้อมในพื้นที่ มีวิธีการผลิตที่พึ่งพาและใช้

ทรัพยากรธรรมชาติ มีแหล่งธรรมชาติที่โดดเด่นของแต่ละพื้นที่ซึ่งแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับลักษณะของพื้นที่ ลักษณะอาชีพ เอกลักษณ์ ความชำนาญของเกษตรกรแต่ละคน เช่น การทำเกษตรผสมผสานตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ นำแนวทางตามรอยพ่อ “เศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้ในการดำเนินชีวิต การทำฟาร์มเห็ดอย่างครบวงจร การทำนา ปลูกข้าว การปลูกพืช การปลูกกล้วยในพื้นที่นา การปลูกบัวและอื่นๆ ที่หลากหลายเป็นจุดเด่นของพื้นที่เขตสายไหมสอดคล้องกับเกณฑ์ปี สัตว์รัตนขจร (2550) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวที่เป็นการนำทรัพยากรทางด้านเกษตร มาจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรม ซึ่งชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินในสวนเกษตรเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิตและเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้และเกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร

ปัจจัยและข้อจำกัดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเขตสายไหม

แม้ว่าพื้นที่ที่จะมีความพร้อมและศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับหนึ่งแต่ชุมชนยังมีความกังวลในหลายเรื่องซึ่งเป็นปัจจัยและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น ลักษณะการจัดการท่องเที่ยวจะเป็นอย่างไร บางพื้นที่มีความสะดวกในเรื่องเวลาแตกต่างกันไป มีความกังวลในเรื่องการดูแลต้อนรับ เช่นในเรื่องการบริหารจัดการ การประสานงาน การประชาสัมพันธ์ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การปรับปรุงพื้นที่ให้สะดวก สะอาด ปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ถนนและทางเข้าพื้นที่ ป้ายบอกทาง ป้ายประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ ความแตกต่างของประเภทนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจที่แตกต่างกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gusti (2007) ที่ได้ทำการศึกษารื่อง “Agro-tourism Development in Bali” พบว่า อุปสรรคที่เป็นปัญหามากที่สุดคือความขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก บุคลากรขาดทักษะ และขาดการสนับสนุนจากรัฐบาล และงานวิจัยของวุฒิชชาติ สุนทรสมัย และคณะ (2559) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อการพัฒนาเครื่องข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาวิจัย พบว่าการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชนโดยทำหน้าที่เป็น

ผู้สนับสนุนเริ่มตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งด้านเครือข่ายและทำให้เกิดศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชนรวมถึงการเชื่อมโยงเครือข่ายของธุรกิจชุมชน อันนำมาซึ่งการพัฒนาเครือข่ายชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

แนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขตสายไหม ทีมผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลหลายๆด้านและอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเพื่อให้ชุมชนมีแนวทางการบริหารจัดการที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้ทั้งในด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจภายในพื้นที่ที่มีการขยายตัว มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ เกษตรกรมีรายได้และชุมชนโดยรอบมีการพัฒนาขึ้นนำมาสู่สภาพเศรษฐกิจที่ดี ด้านสังคม การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและชุมชนโดยรอบเป็นเครือข่ายมีความเข้มแข็งและเป็นรูปธรรมโดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้มีความสุข ชาวบ้านในชุมชนมีวิถีชีวิตเรียบง่าย สงบ และพึ่งพาตัวเอง สังคมมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่ ปลูกฝังให้ชุมชนมีจิตสำนึกเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับงานวิจัยของลักษณะ เกษราพันธ์ และคณะ (2558) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายก ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับได้รับการอบรมให้ความรู้ สร้างความตระหนัก ให้รู้คุณค่าของวัฒนธรรมชาวไทยพวน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย มีการจัดตั้งกลุ่มผู้รับผิดชอบสามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวไทยพวนได้อย่างยั่งยืน

แนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขตสายไหมจึงส่งเสริมและพัฒนาให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวให้มากขึ้นและให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อรักษาเอกลักษณ์ทั้งทางธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งสำนักงานเขตสายไหมทำหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อรองรับการขยายตัวของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและพัฒนาระดับ

คุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และให้มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและชุมชน โดยรอบในการช่วยกันคิด ช่วยกันดูแลและมีส่วนร่วมเพื่อทำให้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถดำเนินไปได้ อย่างไรก็ตามในระยะเวลาเริ่มต้นของการท่องเที่ยว อาจจะยังไม่เป็นที่รู้จักของชุมชนหรือประชาชนทั่วไปมากนัก ทางสำนักงานเขตสายไหมจึงจะดำเนินการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเอกสาร คู่มือของสำนักงานเขตฯ รวมทั้งทางสื่อออนไลน์ และ web page / website ผ่านระบบ Internet รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ในที่ประชุมต่างๆ ประจำเดือนของฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม กับกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพต่างๆ

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากศักยภาพ ความพร้อมของพื้นที่นาร่อง 8 แห่ง โดยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหมที่กำหนดจากเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชนด้านเกษตรกรรมที่หลากหลายทั้งด้านการสาธิตขั้นตอนการผลิต ด้านการให้ความรู้การเกษตร (เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่) ด้านการแนะนำธุรกิจเกษตร (ฟาร์มเห็ด สวนผักไฮโดรโปนิคส์) ด้านการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร ด้านวิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมด้านการเกษตร นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจสามารถสำรวจชมพื้นที่ ดูการสาธิต ได้รับความรู้ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกิจกรรมและซื้อสินค้า ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่สนับสนุนให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่ม ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร (2544) ที่ได้จำแนกไว้ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้หลายลักษณะคือรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรลักษณะการแสดงหรือสาธิต รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรลักษณะให้นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรมระยะสั้น รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในลักษณะการอบรมให้ความรู้ด้านการเกษตรแผนใหม่ และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในลักษณะการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามลักษณะการให้รู้ทางด้านธุรกิจเกษตร เช่นเดียวกับงานวิจัยของศิริภา มณีรัตน์ และ จุฑาทิพย์ เฉลิมผล (2560) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เหมาะสมของเส้นทางสายแม่ริม-สะเมิง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าเส้นทาง

สายแมริม – สะเมิง สามารถแบ่งรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามกิจกรรม การเกษตรหลักได้ 5 ประเภท คือ การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง การเกษตร และป่าไม้ และการเกษตรแบบผสมผสาน รวมทั้งยังสอดคล้องกับเกตุวดี สมบูรณ์ทวี และคณะ (2559) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง นวัตกรรมการท่องเที่ยวในกรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร “ไร่ปลูกรัก” จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไร่ปลูกรักได้แก่ การสาธิตขั้นตอนการผลิต การให้ความรู้การเกษตร การแนะนำธุรกิจเกษตร การจำหน่ายสินค้า กิจกรรมสันตนาการและ กิจกรรมการท่องเที่ยวตามฤดูกาลหรือเทศกาล และสอดคล้องกับงานวิจัยของเทพกร ณ สงขลา (2556) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ในอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีกิจกรรมการสาธิต ให้ความรู้การเกษตร การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและการแนะนำธุรกิจทางการเกษตร โดยกิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และการสร้างมูลค่าเพิ่มของทรัพยากรการเกษตร ชุมชนควรมีการจัดการทรัพยากรการเกษตรที่เน้นกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการเกษตร การเรียนรู้วัฒนธรรมชนบทและการสัมผัสธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลการวิจัย

1. การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืนควรจัดในรูปแบบของกิจกรรมชุมชน มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลาย หาเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของพื้นที่หรือพัฒนารูปแบบเชิงเกษตรเฉพาะตัวให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามามีบทบาทด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ป้ายบอกทาง ถนน การคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว
3. ชุมชนควรมีการจัดตั้งกลุ่ม องค์กรหรือเครือข่ายเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นมาตรฐาน ลดปัญหาความขัดแย้ง ภายใต้ต้นนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพราะพื้นที่บางแห่งโดยเฉพาะที่อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายพัฒนาชุมชนฯ สำนักงานเขตสายไหม ถ้ากลุ่มหรือองค์กรบริหารมีการบริหารจัดการดี เข้มแข็ง จะทำให้เกิดรายได้ทางการท่องเที่ยวและรายได้ส่วนดังกล่าวสามารถนำ

ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนและพื้นที่ท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

4. ควรมีการเพิ่มกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้หลากหลายโดยใช้ทรัพยากรในชุมชน เช่น การปลูกข้าว หว่านข้าว การเก็บเกี่ยวข้าว การเก็บดอกบัว การพับกลีบบัว การพับดอกกุหลาบจากใบเตย การทำขนมพื้นบ้าน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้ความรู้ ความเป็นกันเองกับชาวบ้านในชุมชนแล้วยังจะได้รับความประทับใจจากกิจกรรมท่องเที่ยว อันเป็นการนำไปสู่การเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว

5. ส่งเสริมให้คนในชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของ การอนุรักษ์ ทรัพยากรของพื้นที่โดยหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่นอกเหนือจากสำนักงานเขตฯ ได้เข้ามา มีบทบาทในการสนับสนุน ติดต่อประสานงานสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อจัดทำโครงการสนับสนุนการจัดอบรมหรือประชุมให้ความรู้เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การแปรรูปสินค้าเกษตร การเพิ่มมูลค่า การเป็นมัคคุเทศก์ที่ดี การให้บริการ การต้อนรับนักท่องเที่ยวให้แก่เจ้าของพื้นที่หรือเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นควรสนับสนุนและส่งเสริมให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวดังกล่าวเพื่อจะได้เกิดความตระหนักห่วงแหน ในพื้นที่ที่คิดค้นแนวทางวิธีการใหม่ ๆ ตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและสืบทอดการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงความพร้อม ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและในลักษณะอื่นๆในพื้นที่ที่นอกเหนือไปจากพื้นที่เดิมเพื่อเป็นการขยายผลและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้หลากหลาย รวมทั้งทำให้ชุมชนอื่นได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีรายได้เพิ่มขึ้น

2. ควรมีการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเขตอื่นๆเพื่อเป็นการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวในเมืองและยังเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรวมทั้งทำให้เกษตรกรมีรายได้อันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3. ควรมีการประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวเมื่อมีการดำเนินการไประยะหนึ่ง เพื่อดูปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัดของการจัดการท่องเที่ยวรวมทั้งความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและผู้มาดูงาน เยี่ยมชม เพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). *การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพมหานคร. (เอกสารอัดสำเนา).
- เกตุวดี สมบูรณ์ทวีและคณะ. (2559). *นวัตกรรมการท่องเที่ยวในกรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร “ไร่ปลูกรัก” จังหวัดราชบุรี*. (7 มิถุนายน 2560). สืบค้นจาก http://www.info.ms.su.ac.th/sums01/PDF01/1278_20170222_p_8.pdf.
- เกศณีย์ สัตตรัตน์ขจร. (2550). *การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร : กรณีศึกษา หมู่บ้านปางมะโอ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทัศนธรณ์ นาคเขียว. (2545). *แนวการพัฒนาโป่งเดือด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่*. สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เทพกร ณ สงขลา. (2556). *รูปแบบการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ในอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564). (2559). *กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา*. (5 มีนาคม 2561). สืบค้นจาก <http://www.dpe.go.th/content/file>.
- ลักษณา เกตุราพันธ์ และคณะ. (2558). *การพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวไทยพวน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายก*. *Veridian E-Journal*, 9 (2).
- วารุณี เกตุสะอาด. (2554). *การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของพื้นที่เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร*. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมทางวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัย มสธ. วิจัย ประจำปี 2554.

- วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และ ปิยะพร ธรรมชาติ. (2559). รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน. *สมาคมนักวิจัย*, 21(3).
- ศิริภา มณีรัตน์ และ จุฑาทิพย์ เฉลิมผล. (2560). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เหมาะสมของเส้นทางสายแอมริม-สะเมิง อำเภอแอมริม จังหวัดเชียงใหม่*. (17 มิถุนายน 2559.) สืบค้นจาก www.research.cmru.ac.th/research59/ris/download.php?download_file=article.
- ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. (2544). *คู่มือการบริหารและจัดการท่องเที่ยวเกษตร*. เอกสารการประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการบริหารและจัดการ “การท่องเที่ยวเกษตร” ภายใต้โครงการไทยเที่ยวไทยและท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามมาตรการเสริมการพัฒนาชนบทและชุมชน (มพช.). (อัดสำเนา)
- Akpinar, N., Talay, I., Ceylan, C. and Gundus, S. (2005). Rural women and agrotourism in the context of sustainable rural development : A case study from Turkey. *Environment Development and Sustainability*, 6(4) : 473-486.
- Burkart, A. J. and S. Medrik. (1981). *Tourism : Part Present and Future*. Oxford : Butterworth-Hienemari Ltd.
- Collier, A. and Harraway, S. (1997). *Principles of Tourism*. Auckland : Longman.
- Hron, J. and Srnc K . (2004). *Agrotourism in the context with the rural development*. Czech University of life Sciences Prague. (July 30, 2009). Retrieved from www.czu.cz.
- Gusti Bagus Rai Utama. (2007). *Agrotourism Development Bali*. (October 30, 2017). Retrieved from <https://raiutama.thesis.blogspot.com/>.
- Pleumarom, A. (1999). *The hidden cost of the “new” tourism –aocus on biopiracy in Third World Network*. (November 30, 2016). Retrieved from [www.twinside.org.sg/ title/hidden.htm](http://www.twinside.org.sg/title/hidden.htm).

World Tourism Organization. (1997). *International Tourism : A Global Prespective*. 1st edition. Spain : Madrid.

World Tourism Organization. (2004). *Indicators of Sustainable Development for Tourism Destination s : A Guidebook*. Spain : Madrid.